

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra výtvarné výchovy

Bakalářská práce

Martina Štanclová

Strach

Olomouc 2018

vedoucí práce: PaedDr. Taťána Šteiglová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 12. 4. 2018

.....

Martina Štanclová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí své bakalářské práce PaedDr. Taťáně Šteiglové, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc i rady při zpracování této práce a Mgr. Šárce Hrouzkové za fotografie práce. Ráda bych také poděkovala své rodině a přátelům za podporu během práce i celého studia.

Obsah

1 Úvod	5
I Teoretická část	6
2 Strach.....	6
2.1 Dělení strachů a fobií	8
2.1.1 Strach a úzkost v tvorbě umělců.....	10
3 Batika.....	19
3.1 Rozdělení batiky	19
3.2 Historie.....	21
3.3 Inspirativní umělkyně	22
II Praktická část.....	26
4 Mé strachy	26
4.1 Strach z kočky.....	26
4.2 Strach z bouřky	28
4.3 Strach z injekční stříkačky	30
4.4 Strach ze tmy.....	32
5 Vosková batika.....	34
5.1 Pomůcky a materiály pro voskovou batiku.....	34
5.2 Popis práce	35
5.2.1 Postup při malování kočky:.....	37
6 Závěr	39
7 Seznam literatury	40
8 Internetové zdroje.....	41
10 Seznam obrázků.....	42

1 Úvod

Bakalářská práce se věnuje tématu strachu, se kterým mám nepříjemné osobní zkušenosti. Práce se skládá z teoretické a praktické části, kdy teoretická část je doprovodnou částí praktické. Tématem práce je strach, přesněji můj strach, který jsem zobrazila prostřednictvím kolekce čtyř obrazů technikou voskové batiky.

Batikování znám již od dětství. Poprvé jsem se s ním setkala na dětském táboře v první třídě, kde jsme si vytvářeli trička. Technika mě velmi zaujala. Začala jsem ji více poznávat a experimentovat s ní. Vznikaly jednoduché výrobky - trička, šály, ubrusy aj. Znalost batiky jsem si prohloubila především během studia na střední škole, kde jsem si vyzkoušela nejrůznější druhy batikování, a dále také při současném vysokoškolském studiu. Znalost batiky mi především prohloubilo studium na střední škole, kde jsem si vyzkoušela nejrůznější druhy batikování a dále také současné studium na vysoké škole. Zde jsme se věnovali především voskové batice, která se mi velmi zalíbila, a z toho důvodu jsem ji využila při bakalářské práci.

V teoretické části se věnuji pojmu strach, jeho významu pro náš život, pojmem jako je fobie, úzkost a jejich dělení. Zmiňuji zde také některé umělce, u jejichž tvorby je strach nebo úzkost patrná. V další kapitole se zabývám pojmem batikování, jeho historií, rozšířením, ovlivněním a dělením. V neposlední řadě uvádím textilní výtvarnice, které se technice voskové batiky věnují. Inspirovaly mne a získala jsem mnoho cenných rad, které jsem při práci využila.

Strachu se zajisté nelze zcela zbavit. Můžeme s ním bojovat a snažit se s ním vyrovnat. Je nedílnou součástí našeho života. Existují nejrůznější terapie a cvičení, jak se strachem zacházet. Pro mne byla touto cestou má výtvarná tvorba, kdy jsem jednotlivé strachy zobrazila na plátne a nějaký čas se jim musela věnovat.

I Teoretická část

2 Strach

Strach je jedním z důležitých psychických jevů doprovázejících nás po celý život. Strach je nepostradatelnou částí nás samotných jako lidského jedince. Doprovází nás od narození až do smrti. Beze strachu bychom nemohli existovat. Pokud bychom na vše reagovali kladně, důvěřivě nebo sebejistě bez určitého strachu a úzkosti, mohlo by dojít k postupnému vymření a vyhynutí rasy.¹ Strach je velmi důležitým předpokladem pro život každého jedince. Pomáhá nám překonávat sama sebe a přizpůsobovat se určitým podmínkám potřebným k životu. „*U strachu existuje viditelná a konkrétní příčina. Je tedy racionální a srozumitelný.*“²

„*Strach je definován jako reakce na vnímané ohrožení, které je vědomě rozpoznáno jako nebezpečí.*“³ Jedná se o nepříjemný pocit v reakci na určitou událost, situaci nebo objekt. Strach patří k našemu každodennímu životu, ale nemusíme si ho uvědomovat do chvíle, než nám do cesty vstoupí nějaký nepříjemný prožitek. Současně dochází k určitým projevům fyziologických funkcí a prožitkům, které člověka během takové situace doprovází. Například zrychlené nebo zpomalené dýchání a pulz, vyšší krevní tlak, nadměrné pocení, sucho v ústech, bledost, sevřenost, neklid apod.

„*Tak jako nepřestává existovat smrt, když na ni nemyslíme, nepřestává existovat ani strach.*“⁴ Strach vzniká bez jakékoliv příčiny a je nezávislý na lidské existenci. Liší se pouze to, jakým způsobem s ním v dnešní době dokážeme pracovat a zacházet. Strach je odrazem především prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá, vrozené dispozice, okolních podmínek a také osobnosti samotné, především její psychické a fyzické zdatnosti. Hlavně jeho psychické a fyzické zdatnosti.

Strach se dělí na vrozený a naučený. Vrozený strach je v každém z nás, protože jeho určitá část je nezbytná pro naše přežití a bývá vyvolán ihned po setkání se s ním. Uvádí se, že se jedná o situace, které nepříjemně ovlivňovaly život našich předků. A my je máme stále

---

¹ RIEMANN, Fritz. *Základní formy strachu: typy lidské osobnosti, jejich vznik, charakteristiky a formy vztahů*. Praha: Portál, 1999. Spektrum (Portál), s. 11-22.

² HONZÁK, Radkin. *Strach, tréma, úzkost a jak je zvládat*. Praha: Maxdorf, 1995. Medica. s. 10.

³ EDITED BY T. HEATHER HERDMAN. *NANDA-I nursing diagnoses: definitions & classification, 2009-2011*. New ed. Oxford: Wiley-Blackwell, 2008, s. 252.

⁴ RIEMANN, Fritz. *Základní formy strachu: typy lidské osobnosti, jejich vznik, charakteristiky a formy vztahů*. Praha: Portál, 1999. Spektrum (Portál), s. 12.

hluboko v podvědomí. Mezi takové strachy patří: strach ze tmy, výšky a některých druhů zvířat. Musíme se je naučit ovládat a snažit se jim nepodlehout. V opačném případě mohou přerůst až ve fobický syndrom, se kterým se již těžko bojuje.⁵

Naučený strach získáváme v průběhu celého života. Do podvědomí nám vstoupí především po nějaké nepříjemné události, například po autonehodě, pokousání psem, uvíznutí ve výtahu, výšce apod. Často nám strach může vyvolat prostředí kolem nás nebo samotní lidé, zvyky, kultura, strach ze smrti, lékaře, iracionální pověry - černá kočka přecházející přes cestu aj.

Velmi podobným, dalo by se říci totožným, pojmem strachu je úzkost. „*Úzkost se definuje jako psychosomatický stav prožívaný většinou nepříjemně, který však patří do standardní výbavy každého, tudíž i lidského organismu či jedince.*“⁶

„*Úzkost se liší od strachu pouze tím, že její příčina nebo vyvolávající moment se nenachází v oblasti reálného a konkrétního světa, ale v oblasti myšlenkové, v realitě psychologické.*“⁷ Úzkost tedy nelze prokázat na ničem konkrétním, ale objevuje se v mysli každého z nás. V našem životě má samozřejmě také své neodmyslitelné místo, bez kterého bychom nefungovali tak, jak fungujeme. Úzkost působí na naši psychickou i fyzickou stránku a může přerůst až ve velmi nepříjemný problém.

Se strachem souvisí i fobie, kterou bychom mohli označit za jeho chorobný stav. Jedná se o nejrozšířenější neurotickou poruchu, během níž lidé trpí různými stupni úzkosti, strachu nebo paniky. Fobie je bezdůvodná reakce na určitý objekt, místo nebo situaci. Často strach nastává při pouhém pomyšlení na situaci, která může kdykoliv nastat. Fobie způsobuje velmi nepříjemné pocity a neumožňuje člověku provádět některé činnosti a navštěvovat konkrétní místa. Vyústěním bývá zcela vyhnutí se dané situace. Při fobii člověk prožívá jak psychické, tak fyziologické příznaky, například bušení srdce, třes, zrychlené dýchání, nevolnost a jiné.⁸ Fobie se vždy váže na konkrétní situaci, která je pro nás jakýmkoliv způsobem nepříjemná až nesnesitelná. Nejčastěji získáme fobické sklony, pokud zažijeme opravdu něco nehezkého. Taková zkušenost v nás zanechá následky, kterých se nelze snadno zbavit. Například pokud jsme v minulosti uvízli v malém výtahu, je veliká pravděpodobnost, že se z nás stane klaustrofobik neboli člověk, který má strach z uzavřených prostor. Budeme mít veliké problémy zůstat v uzavřených prostorách ať již sami nebo s někým druhým. Bezpochyby

---

⁵ Jitka Ungerová [online]. [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <http://www.jitka-ungerova.cz/strach-seznamte-se-prosim/>

⁶ HONZÁK, Radkin. *Strach, tréma, úzkost a jak je zvládat*. Praha: Maxdorf, 1995. Medica. s. 10.

⁷ tamtéž

⁸ *U psychiatra.cz* [online]. [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <http://www.upsychiatra.cz/fobie/>

záleží na osobnosti, jak takovou situaci přijme a jakým způsobem s ní bude pracovat. Jak již bylo řečeno, bez strachů, úzkostí nebo fobií bychom nemohli dlouho existovat. Pomáhají nám překonávat sami sebe. Nutí nás pozastavit se a zapřemýšlet, jakým způsobem s nimi bojovat a překonávat je. Jsou pro nás důležitou součástí našeho života.

2.1 Dělení strachů a fobií

Strach má více intenzit. Může mít podobu lehkého, mírného strachu nebo přerůst v nesnesitelný pocit a stát se nepříjemným problémem. Vyústěním takového strachu je vyhýbání se věcem nebo objektům, které tento pocit vyvolávají. Každý z nás má z něčeho strach, i když si to třeba ani neuvědomuje. Nebo si naopak strach uvědomujeme a také to, že nám nehrozí žádná větší újma a nebezpečí. *„Fobická reakce se obvykle zhoršuje v období zvýšeného stresu, při nemoci, zvláště při depresivní náladě. Rozeznáváme tři hlavní fobické syndromy: specifická, sociální fobie a agorafobie.“*⁹

Jedním druhem strachu je specifická fobie, která se vyznačuje strachem z konkrétní situace, objektu, činnosti nebo zvířete a není běžně nebezpečná. *„Tento strach je iracionální a člověk s fobií si je schopen si ho přiznat, až pokud je od fobického podnětu dostatečně daleko.“*¹⁰

Nejčastěji se lze setkat se strachem ze zvířat, například psů, pavouků, hadů, myší. Dále z výšek, vody, uzavřených prostor, výtahu, bouřky, krve, injekcí atd. Jednotlivé fobie mají své specifické pojmenování podle objektu, ke kterému se vztahují. Jako příklad mohu uvést klaustrofobii (strach z uzavřených prostor), aviofobii (strach z létání), arachnofobii (strach z pavouků), ailurofobii (strach z koček), aichmofobii (strach z injekcí a ostrých předmětů, nyktofobii (strach ze tmy a nocí), astrofobii (strach z bouřek) a mnoho dalších.¹¹

Uvádí se, že nejúčinnějším způsobem překonání specifické fobie je záměrné dlouhodobé vystavování se danému strachu. Avšak tento způsob nemusí být vždy úspěšný. Záleží na okolnostech a především na osobnosti samotné.

Sociální fobie je typická vyhýbáním se určitým situacím, místům a kontaktům s lidmi. *„Je to strach a následné vyhýbání se situacím, v nichž může být člověk pozorován a*

---

⁹ KENNERLEY, Helen. *Jak zvládat úzkostné stavy: příručka pro klinickou praxi : [psychologické metody a praktický nácvik]*. Praha: Portál, 1998, s. 30.

¹⁰ BĚLOHLÁVKOVÁ, Lucie. *Specifické fobie* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.kbt-belohlavkova.cz/resources/Specifick%C3%A9%20fobie.pdf>

¹¹ tamtéž

*posuzován druhými.*¹² S touto fobií je velmi složité žít a bojovat s ní. Lidé trpí neuvěřitelnými úzkostmi, strachy až depresemi, které se těžko překonávají. Při sociální fobii si lidé myslí, že je ostatní sledují a hodnotí jejich chování. Stávají se přecitlivělými vůči tomu, co si o nich druzí myslí. Pro takové lidi to jsou velmi stresové situace, které mohou v některých případech skončit až tragickou událostí. Nejčastějšími příznaky sociální fobie je pocení, bušení srdce, ztuhnutí těla, třes, mdloba, návaly horka nebo zimy, zčervenání atd. Během svého života trpí sociální fobií přibližně 3 až 13 % populace a asi 1 až 3 % lidí v kterémkoliv čase. Fobie vzniká nejčastěji v pubertálním období mezi 14 až 20 lety. Fobie může být také zděděná, způsobená nepříjemnou událostí nebo nedostatečným rozvinutím sociálních dovedností.¹³

Pokud člověk v životě prožívá mírnou formu sociální úzkosti, jedná se pouze o sociální strach. Jestliže se úzkost zvyšuje, jedná se již o závažnou sociální fobii.

Existují dvě možnosti léčby. Jednou z nich je užívání léků a antidepresiv. Druhou možností je psychoterapie, konkrétně kognitivně-behaviorální terapie. *„Při kognitivní rekonstrukci se člověk učí zbavovat iracionálních myšlenek a nahrazovat je myšlenkami více odpovídajícími dané situaci – myšlenkami konstruktivními.*“¹⁴

Třetí fobický syndrom se jmenuje agorafobie. Agorafobie znamená v přesném překladu strach z tržiště (agora = tržiště, fobie = strach), otevřeného prostoru. Agorafobie se však klasifikuje spíše jako strach z míst, kde nebude člověku dostatečně rychle poskytnuta pomoc. Fobii může, ale nemusí doprovázet panický záchvat. K nejčastěji vyhýbaným místům patří obchodní domy, dopravní prostředky, uzavřená místa jako je výtah, podchod nebo tunel, otevřená místa s velkou plochou, divadla, kina, restaurace atd.¹⁵ Někteří lidé nejsou schopni opustit domov a v nejtěžším stupni ani vlastní pokoj. Jsou zcela izolováni od okolního světa. Příznaky jsou shodné s ostatními syndromy – bušení srdce, pocení, třes, problémy s dýcháním apod. Typické příznaky, které se u agorafobie objevují, jsou vysoké pocity úzkosti, především paniky a strach z tělesného zranění. Agorafobií s panickými záchvaty trpí asi 3 až 6 % populace a bez záchvatů 2 až 4 % populace. Nejčastěji fobie postihuje lidi mezi 20. a 30. rokem života, ale vyloučená není ani v jiném věku.¹⁶

---

¹² KENNERLEY, Helen. *Jak zvládat úzkostné stavy: příručka pro klinickou praxi : [psychologické metody a praktický nácvik]*. Praha: Portál, 1998, s. 31.

¹³ PRAŠKO, Ján, VYSKOČILOVÁ Jana a PRAŠKOVÁ, J. *Sociální fobie a její léčba: příručka pro lidi se sociální fobií*. Praha: Galén, c2008, s. 11-17.

¹⁴ PRAŠKO, Ján, VYSKOČILOVÁ Jana a PRAŠKOVÁ, J. *Sociální fobie a její léčba: příručka pro lidi se sociální fobií*. Praha: Galén, c2008, s. 37.

¹⁵ JÁN PRAŠKO ... [ET AL.]. *Panická porucha a jak ji zvládat*. Praha: Galén, 2006, s. 15-16.

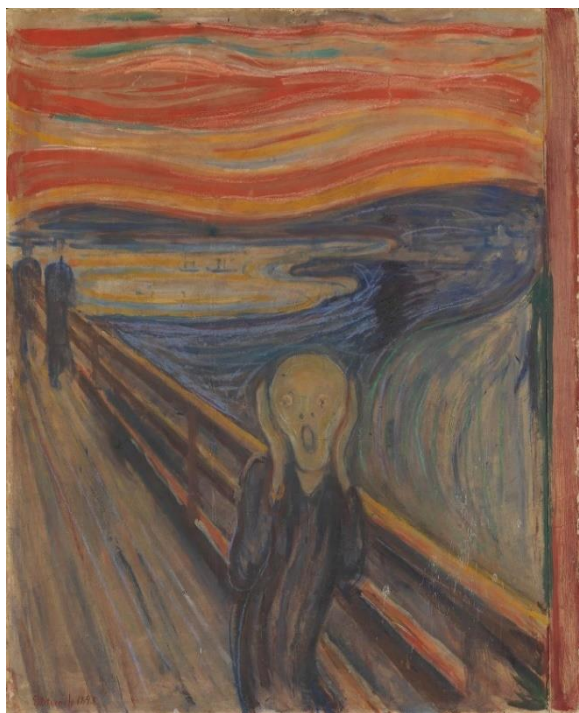
¹⁶ *Vitalia.cz* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://www.vitalia.cz/clanky/agorafobie-nepopsatelny-strach/>

2.1.1 Strach a úzkost v tvorbě umělců

Téma strachu, úzkosti a hrůzy lze vysledovat také v tvorbě některých umělců. Velmi často se pro ně jejich tvorba stala jakýmsi prostředkem pro vypořádání se s úzkostnými stavy, strachy i tíživými situacemi ať již osobního života nebo okolí.

Jedním z představitelů je bezpochyby Edvard Munch, který v životě prožil mnoho nelehkých situací a úzkostných stavů, což se promítlo v jeho tvorbě. V dětství ho nejsilněji zasáhla smrt matky a sestry. V jeho obrazech se často objevuje zoufalství, úzkost ze smrti, bolest aj. K jeho nejslavnějším obrazům patří Výkřik.¹⁷

Na obraze je vidět zkroucená postava, kterou skličuje strach, úzkost a beznaděj. Obličej připomíná lebku, jež symbolizuje koloběh života a smrti. Celé dílo umocňují vlnící se linie a použitá barevnost, především krvavě červená obloha. Velmi podobnou atmosféru má i jeho obraz Úzkost, kde využívá podobně vlnící se dynamickou oblohu. Ve stejné šikmé kompozici jsou umístěny znepokojující vystrašeně vypadající postavy.

Obr. 1: Edvard Munch, Výkřik

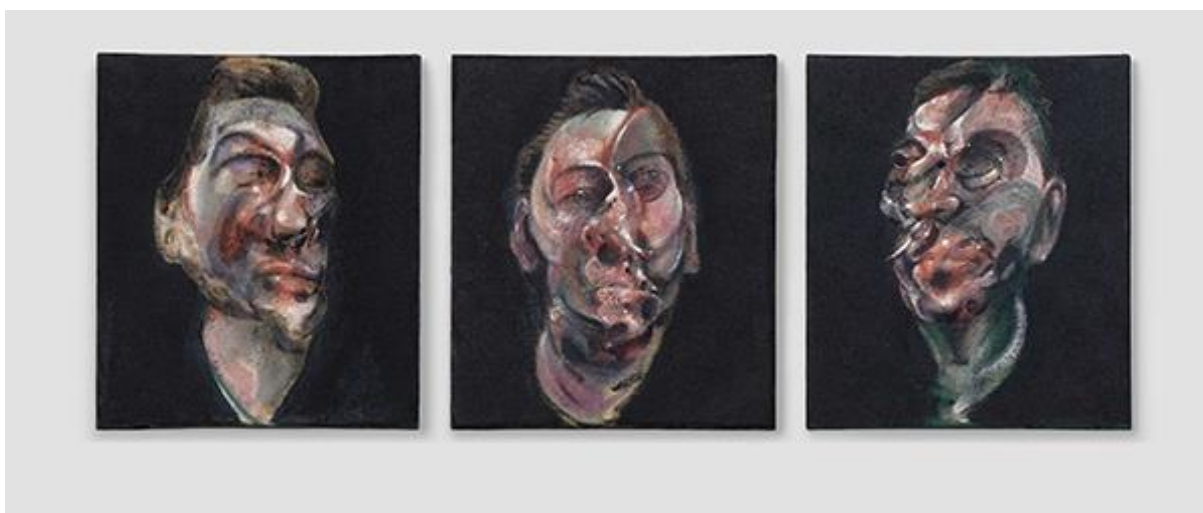
Obr. 2: Edvard Munch, Úzkost

¹⁷ ArtMuseum.cz [online]. [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=611

Obr. 3: Edvard Munch, Smrt v pokoji nemocné

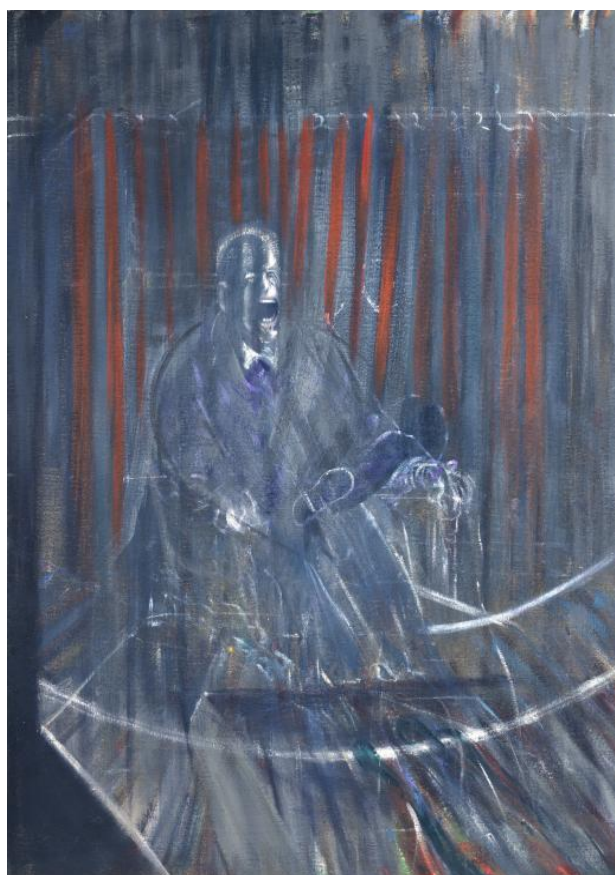
Mezi „velikány“ britského umění se řadí Francis Bacon, který vytváří neskutečně působivá díla. Jsem jeho velkou obdivovatelkou. Jeho obrazy mě vždy poutavě přitahují i přesto, jak hrůzně a děsivě působí. Maluje obrazy plné děsu, hrůzy, křiku a ohrožení na životě. Zobrazuje často zohavené lidské figury a obličeje. K jeho významným dílům patří mnoho variací na Velázquezův portrét papeže Inocenta X., kterého zobrazil velmi dramatickým způsobem. Papež křičící v agonii nahání opravdový strach a beznaděj.¹⁸

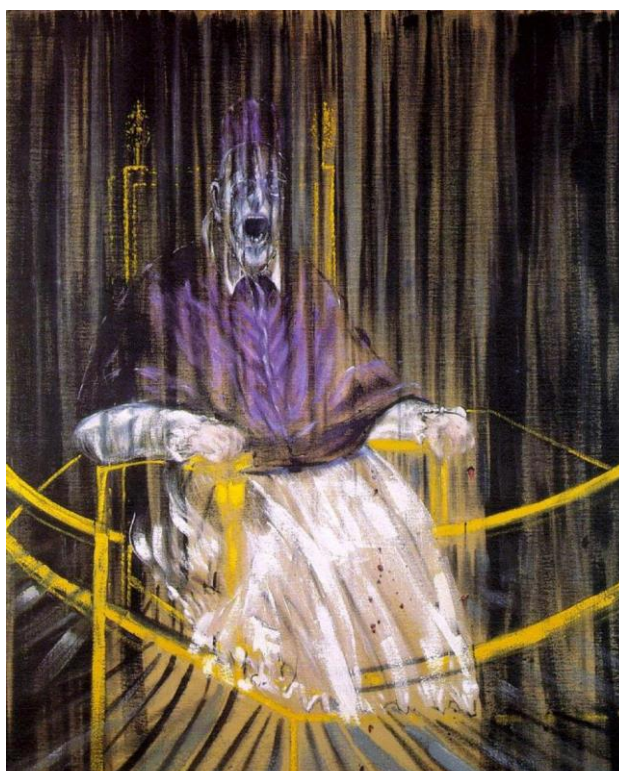
Obr. 4: Francis Bacon, Tři studie autoportrétu

¹⁸ ArtMuseum.cz [online]. [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=131

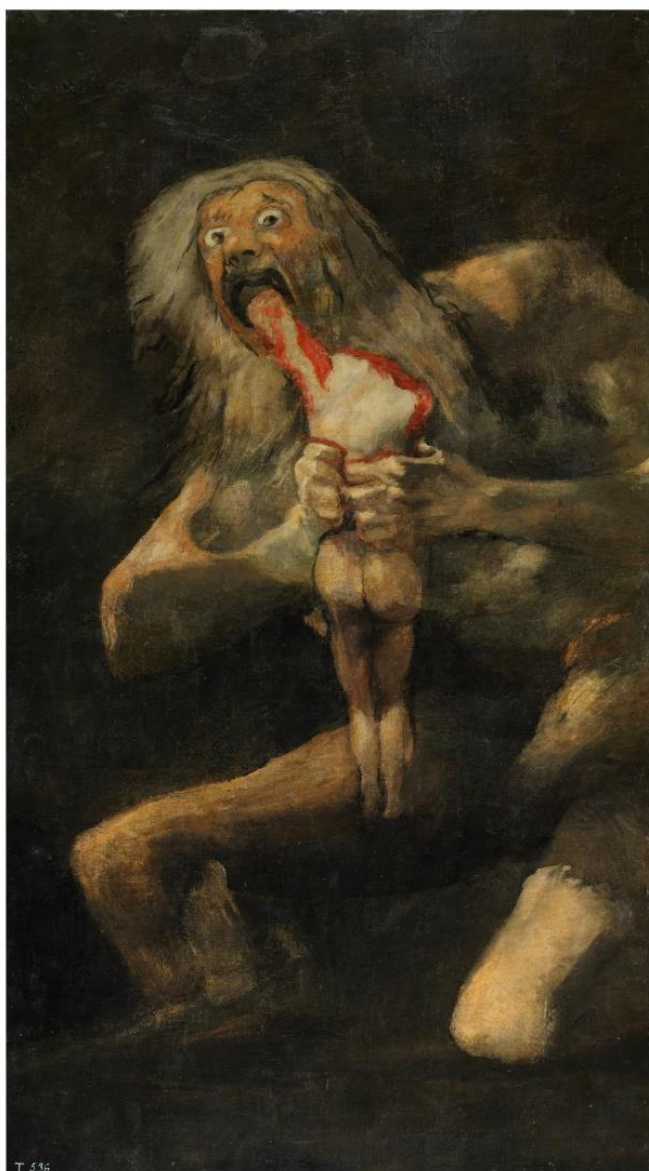
Obr. 5: Francis Bacon, Studie podle Velázqueze

Obr. 6: Francis Bacon, Portrét papeže Inocenta X.

K dalšímu umělci zobrazujícímu strach, děs nebo úzkost patří Francisco José de Goya y Lucientes. Jeho obrazy mají pro mě neuvěřitelně děsivou a strašidelnou atmosféru.

V životě ho potkalo mnoho nelehkých událostí, což zajisté mělo vliv na jeho tvorbu. Především to, že ohluchl, onemocněl encefalitidou. Dále ho ovlivnila politická situace rodného Španělska. V závěru života prožil Goya své temné a nejtajemnější období, ve kterém vytvořil cyklus Černých maleb. Jedním z obrazů tohoto období je Saturn požírající svého syna, který vyznačuje opravdovým šílenstvím a děsem.¹⁹

Obr. 7: Francisco José de Goya y Lucientes, Saturn požírající svého syna

---

¹⁹ *ArtMuseum.cz* [online]. [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=442

Obr.8: Francisco José de Goya y Lucientes, Dva starci při jídle

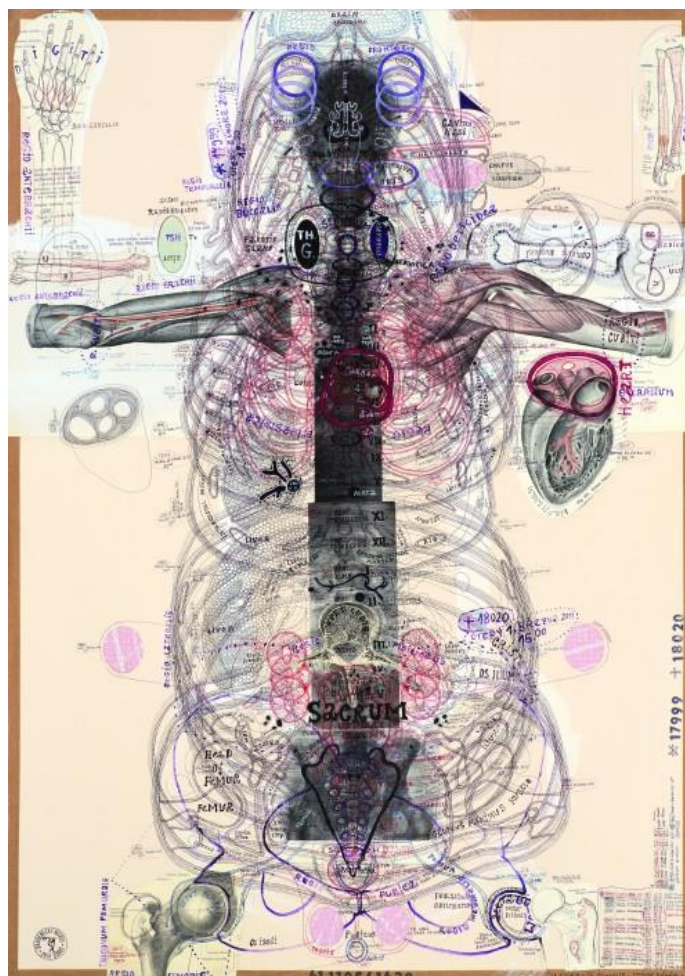

Obr. 9: Francisco José de Goya y Lucientes, Velký Kozel

Nyní uvedu také současné umělce, v jejichž tvorbě vidím stopy hrůzy, strachu nebo děsu. Do této oblasti bych zařadila tvorbu Luboše Plného, narozeného v roce 1961 v České Lípě. Luboš Plný je konceptuální umělec a je řazen do art brut. Zabývá se především lidským tělem a jeho experimenty. Těla zobrazuje jako rozfázované části, kdy jednotlivé orgány, svaly, kůži atd. odlišuje barvami. Svá díla doplňuje organickými prvky, jako jsou vlasy, krev nebo popel zesnulých rodičů. Ten se objevuje v díle s názvem Otec a matka, kde obkroužil laboratorní misku s popelem svých rodičů a písemně zaznamenal každý den jejich života. Jeho kresby se také vyznačují tím, že obsahují písemné záznamy, křížky a hvězdičky. Označuje si tak počátek a konec práce, veškeré časové údaje strávené na kresbě. Vytváří i drastické performance, kde zobrazuje duševní a tělesné utrpení.²⁰

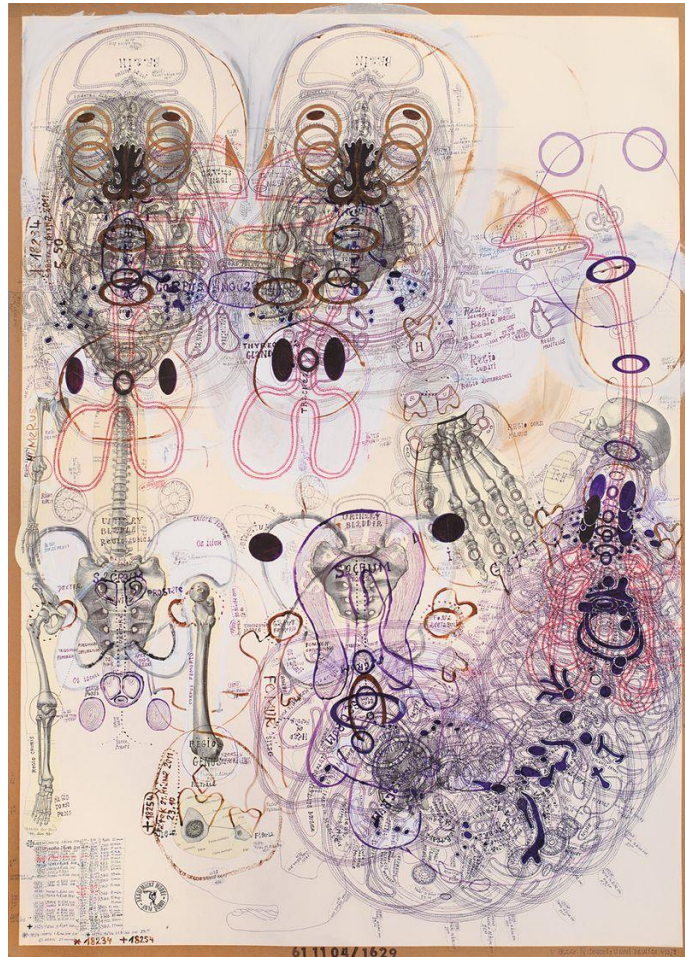
Ve mně jeho malby a kresby zanechávají znepokojující pocity. Působí na mne velmi hrůzostrašně, děsivě až depresivně.

Obr. 10: Luboš Plný, Bez názvu

²⁰ Wikipedie [online]. [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Lubo%C5%A1_Pln%C3%BD

Obr. 11: Luboš Plný, Bez názvu

Obr. 12: Luboš Plný I, Z cyklu Jedineční

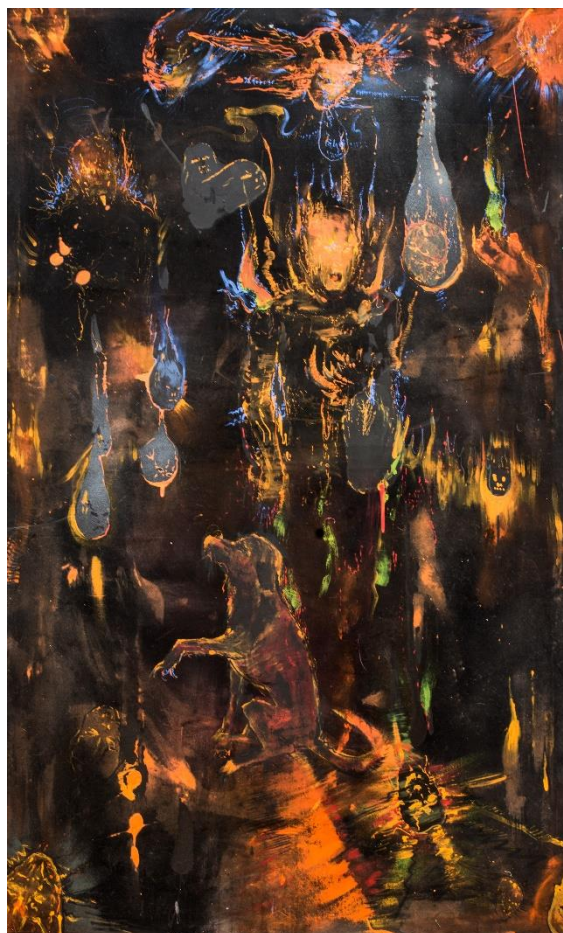
Mezi současné mladé umělce patří i Martin Salajka, narozený v roce 1981 v Uherském Hradišti. Jeho díla se vyznačují potemnělou atmosférou s hrůzostrašnými až hororovými výjevy. Působí až dekadentně.²¹ Přestože díla vyzařují hrůzou a děsem, vzbuzují ve mně určitou přitažlivost.

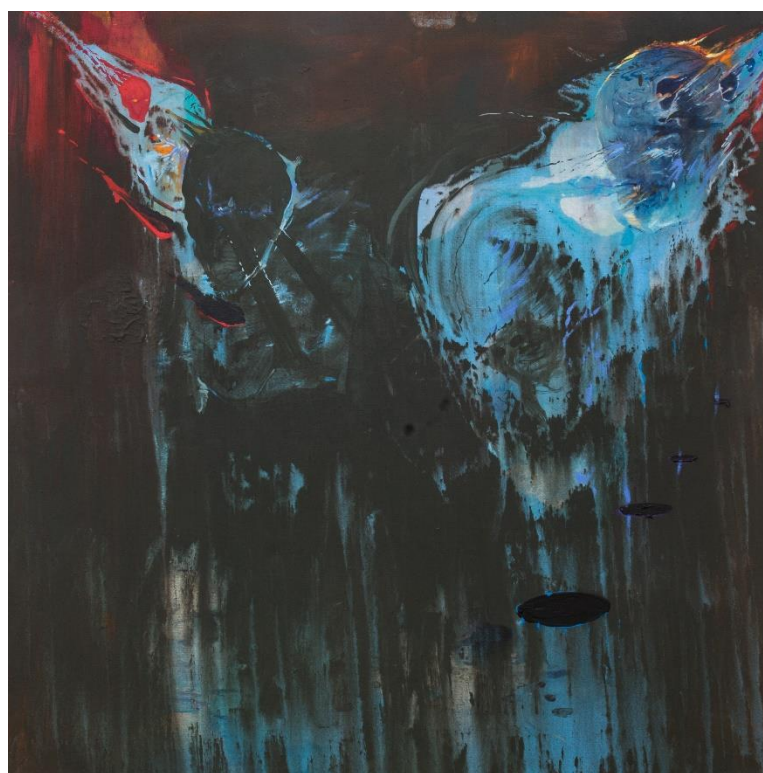
Obr. 13: Martin Salajka, Mezi přízraky (Dav) #2

---

²¹ *ArtBanana* [online]. [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <http://www.artbanana.cz/martin-salajka>

Obr. 14: Martin Salajka, Mezi přízraky (Dav) # 1

Obr. 15: Martin Salajka, Uvnitř hlav #1

3 Batika

Batikování spadá mezi nejstarší textilní techniky, díky které si lidé zdobili svůj oděv již před naším letopočtem. Batikování je odvozeno od javánského slova batik a od malajského kmene Bataků, kteří si takto zdobili textil.²² Batik vzniklo ze slov amba v překladu psát a titik tečka. Batik však v pravém slova smyslu znamená zdobení textilií pomocí vosku.²³

Batika patří mezi rezervační techniky, kde se vzor vytváří za pomoci mechanické nebo chemické rezervy. Hlavním smyslem rezervy je zamezení přístupu barvy k textilií. Jedná se o rukodělnou práci, během které vznikají náhodná nebo předem promyšlená díla. Každý kus vytvořený touto technikou je originál.

Existují jednoduché způsoby batikování, které zvládne každý z nás doma. Ale také daleko náročnější a komplikovanější způsoby, jako právě javánská vosková batika. Dokladem důležitosti a významnosti batiky v Indonésii je to, že dne 2. října 2009 byla organizací UNESCO prohlášena národním nehmotným kulturním dědictvím Indonésie.²⁴

3.1 Rozdělení batiky

Batika se rozlišuje podle způsobu užití rezervy. Patří sem batika vyvazovaná, šitá, skládaná, vosková, batika Tie-dye a další. Každý způsob má svůj charakteristický a originální výraz. Nejrozšířenější a nejznámější barvicí technikou je vyvazovaná batika, kterou zná každý z nás.

Vyvazovaná batika označovaná jako mačkaná má svůj původ v Indonésii. Vytváří se pomocí provázku, gumičky nebo třeba obinadla. Na tkanině se prstem vytvoří špička, která se pevně obtočí provázkem. Počet obtočení určí tloušťku požadovaného kruhu. Při této technice nelze dopředu určit výsledek jako třeba u šité nebo voskové batiky, což jí dodává osobité kouzlo.

Šitá batika je daleko přesnější, ale pracnější než vyvazovaná. Pochází také z Indonésie. Díky šití lze vytvořit požadovaný a přesný vzor, například kolečka, trojúhelníky, čtverce, vlnky atd. Poté se nit pevně stáhne a barví se.

---

²² SKARLANTOVÁ, Jana a Marie VECHOVÁ. *Textilní výtvarné techniky*. Plzeň: Fraus, 2005, s. 38-56.

²³ HOŠKOVÁ, Helena. *Batika: malování voskem*. Praha: Grada, 2012. Šikovné ruce (Grada), s. 6-11.

²⁴ tamtéž

Při skládané batice se textilie poskládá do požadovaného tvaru, například harmoniky, čtverce, trojúhelníku, a na určitých místech převáží provázkem. V této technice se mohou použít také kolíčky, dřevěné destičky nebo prkénka, která se vloží do skladů látky.

Batika Tie-dye (Svaž a barvi)²⁵ neboli polévaná, tvarovaná batika se řadí k pracnějším a náročnějším technikám barvení. Textilie se určitým způsobem poskládá (varhánky, spirály, hrbolky), převáží provázkem a polije určitým počtem barev a následně zafixuje. *„Tvarování látky před obarvením přímo určuje výsledný vzor. Samotné úvazy neplní funkci rezerv, ale udržují látku v potřebném tvaru.“*²⁶

Batika vosková je poslední a pro mou práci stěžejní technikou, o které se zmíním. Jedná se o náročnější a pracnější techniku, díky které lze docílit nádherných ornamentů, maleb a zdobení textilií. Základem je nanášení horkého vosku pomocí štětce nebo tjantingu. Vosk se pro lepší fixaci nanese z rubové i lícni strany, nejlépe ve více vrstvách. Vždy se v barvení postupuje od nejsvětlejší barvy po nejtmaší. Každá barva se postupně musí zavoskovat neboli zafixovat, aby nedošlo k opětovnému obarvení. Pokud se zavoskuje bílá látka, zůstane po odstranění vosku stále bílá.

Postup je následovný: Na textilií, nejčastěji plátno, se předkreslí ornament, vzor nebo motiv. Plátno by se mělo napřed vyprat, aby došlo k odstranění všech nečistot. Barva se tak daleko lépe vsákne do vlákna. Parafín nebo včelí vosk se rozehřeje na požadovanou teplotu, nesmí být příliš horký ani studený. Pokud by byl moc horký, rozpíjel by se. Naopak, pokud by neměl správnou teplotu, zůstával by na povrchu a nechránil proti proniknutí barvy. Jak již bylo řečeno, barvit se začíná vždy od nejsvětlejšího odstínu a postupně se ztmavuje až do nejtmašího odstínu. Po každém obarvení se nechá plátno dokonale proschnout nejlépe 24 hodin. Až poté se může pokračovat. Z tohoto důvodu je vosková batika náročnější, především časově. I proto, že do práce někdy vstupuje neplánovaná chyba nebo náhoda. Pro voskovou batiku je charakteristické jemné žilkování. Docílí se ho tím, že se celé plátno zavoskuje a po vychladnutí popraská. Následně se již pouze obarví, například pro zvýraznění linií, v černé barvě. Taktéž žilkování vzniká při pohybu látky během barvení.

Konečnou fází je odstranění vosku, to lze provést více způsoby. Nejčastějším způsobem je vyžehlení vosku pomocí savých papírů, mezi které se vloží batika a žehlí se tak dlouho, dokud papír nevsakuje žádný vosk. Další důkladnější možností je vyváření vosku ve vroucí

---

²⁵ SKARLANTOVÁ, Jana a Marie VECHOVÁ. *Textilní výtvarné techniky*. Plzeň: Fraus, 2005, s. 38-56.

²⁶ PÁNKOVÁ, Jarmila. *Batika tie-dye*. Praha: Grada, 2009. Výtvarný kurz, s. 9.

vodě a následném zchlazení ve studené vodě. Vosk lze také z plátna nejprve seškrabat, ale tento způsob se doporučuje spíše při použití neředěných pastózních barev.²⁷

3.2 Historie

Vosková batika má tisíciletou historii. Uvádí se, že první batikované šatstvo pochází již ze starověkého Egypta datované přibližně 4. stoletím před naším letopočtem. Její tradice však sahá do oblasti Indonésie a Afriky. Původ lze najít v indonéském umění, obzvláště v oblasti Jávy. Vosková batika byla rozšířená také v lidovém umění Číny, Japonska, Indie, Srí Lanky, Nigérie, Malajsie atd. Dodnes je v těchto zemích součástí tradičního odívání. Přesto, že jednotlivé oblasti měly odlišné technologické postupy a zpracování, textilie vždy sloužila jako ochrana těla a především jako jeho okrasa. Původní oděvy těchto národů jsou tvořeny rozměrným obdélníkem tkaniny tzv. sarongem, který se aranžuje přímo na tělo. Na těchto textiliích vyní vzory daleko lépe než na stříhaných a šitých.²⁸

Javánské batiky představují neuvěřitelné vzory a ornamenty, které jsou velmi náročné a komplikované. K tomu, aby se vytvořil co nejdrobnější a nejjemnější vzor, se využívá nástroj s názvem tjanting nebo canting, o kterém se více zmíním později. Batika byla původně záležitostí společenského postavení a byla určena pro javánskou královskou rodinu. Později začala batika sloužit jako společenský oděv a dodnes se nosí při slavnostních událostech i jako uniforma v některých úřadech a institucích. Zásadní je ovšem užití správného vzoru. Například vzor s názvem Batik Kelengan se u Javánců nosí při svatebních ceremoniích, ale u příslušníků čínské mešity jako smuteční oděv.²⁹ Na Jávě veškeré ornamenty i ty nejsložitější kreslí ženy přímo na látku, což vyžaduje určitou koncentraci a velikou trpělivost při práci. *„Mezi nejkomplicovanější javánský ornament patří tzv. „parang“, ve kterém se po celé ploše vedle sebe hustě a donekonečna opakují monotónní rovné linie.“*³⁰

Existuje mnoho tradičních motivů a barevností, které se liší podle života určité oblasti. Motivy neodmyslitelně vycházejí z náboženství, rituálů a mají hlubokou symboliku. Inspirací bývá také fauna a flóra, vlivem Číny i arabských států kolorované stylizované motivy květin, ptáků a motýlů.

---

²⁷ HOŠKOVÁ, Helena. *Batika: malování voskem*. Praha: Grada, 2012. Šikovní ruce (Grada), s. 16-28.

²⁸ HOŠKOVÁ, Helena. *Batika: malování voskem*. Praha: Grada, 2012. Šikovní ruce (Grada), s. 6-11.

²⁹ tamtéž

³⁰ VYDRA, Josef. *Ludová modrotlač na Slovensku*. Bratislava, 1954, s. 35.

Na batice se podílejí samozřejmě i muži. Jejich prací je barvení textilií v lázních a příprava samotné textilie ještě před vlastním vzorováním. K malování používají většinou bavlněné plátno, které se musí nejprve změkčit a připravit na lepší přijímání barev. Surové plátno se vypere, vyvaří, máčí v ricinovém oleji, pere v louhu a poté suší na slunci. Proces se opakuje několikrát denně alespoň po dobu 2 - 4 týdnů. Poté se škrobí v 1 % rýžovém škrobu a vymandluje.³¹ Tímto způsobem je plátno dokonale připraveno na voskovou batik.

Technika batikování se do evropského podvědomí dostává daleko později, až v 18. století. Dostává se k nám díky obchodním cestám do Asie a holandským obchodníkům, kteří přiváželi batikované textilie z východní Indie. Evropané poznali nové umělecké vyjádření, textilie i technologické postupy. Avšak největší pozornosti tato textilní technika dosáhla představením na světové výstavě v Paříži konané v roce 1900.³²

Technika batikování má svou tradici také v lidovém umění Čech a Moravy. Používala se převážně šitá a vázaná batika, kterou se zdobily ženské zástěry nebo kroje. Pro zdobení textilií se u nás vosková batika příliš neujala. Přesto má malba voskem dlouholetou tradici při zdobení velikonočního vajíčka. Voskem se vytváří neuvěřitelné vzory, které se stávají samostatným uměleckým dílem.

K obdobné rezervační technice, která v českých zemích zlidověla, patří modrotisk. Technika vzniká v Orientu, ale rozšiřuje se po celé Evropě. Jedná se v podstatě o negativní tisk. Na bílé plátno se pomocí tiskařských forem nebo štětce nanese rezerva neboli pap. Po důkladném usušení papu probíhá barvení indigem, v charakteristické modré barvě. Barvicí lázeň je zpočátku žlutá a teprve po vytažení na vzduch dochází k oxidaci a zmodrání tkaniny. Dodnes se u nás dochovaly dvě modrotiskové dílny, které jsou stále produktivní. Jedná se o dílnu v Olešnici na Moravě a Strážnici.³³

3.3 Inspirativní umělkyně

V této podkapitole uvádím a představuji současné umělkyně, které pracují s textilem a technikou voskové batiky.

Mezi mladé představitelky voskové batiky patří výtvarnice Linda Kaplanová. Její tvorba mě velmi zaujala a inspirovala při mé práci. Především to, jakým způsobem na tuto techniku nahlíží. Pochází z Ústí nad Orlicí, kde studovala návrhářství na stejné střední průmyslové

---

³¹ SKARLANTOVÁ, Jana a Marie VECHOVÁ. *Textilní výtvarné techniky*. Plzeň: Fraus, 2005, s. 38-56.

³² tamtéž

³³ *Strážnický modrotisk* [online]. [cit. 2018-03-24]. Dostupné z: <https://www.straznicky-modrotisk.cz/>

škole jako já. Odtud se dostala do Prahy a pokračovala ve studiu textilu na Vysoké uměleckopřemyslové škole. Linda Kaplanová získala stipendium do Indonésie, kde přímo na Jávě studovala voskovou batikou, přírodní barvení a ruční tkaní. Zde načerpala nezapomenutelnou atmosféru, inspiraci a životní zkušenosti.

Mezi její hlavní motivy patří geometrické tvary, díky kterým si na látce vymezí prostor a uvnitř zkouší nejrůznější struktury. Pracuje především s hedvábnými šálami utkanými přímo v Indonésii, se kterými také experimentuje. Sama výtvarnice říká: „*Nechávám skrze volnou kresbu voskem promlouvat něco, co je v člověku hlouběji skryto. Možná to pramení z chuti se vymezit vůči konkrétním tradičním tvarům, které jsem kreslila na Jávě.*“³⁴

Kaplanová spolupracuje s textilními výtvarníky, módními návrháři i interiérovými designéry. Během studia na vysoké škole v Praze se seznámila s Klárou Spiškovou, se kterou začala úzce spolupracovat. Po škole založily studio textilní tvorby a designu s názvem Geometr. Společně pracovaly například na kolekci ubrusů - obrazů, kde s nimi spolupracovala také sklářská výtvarnice Kristýna Markvartová. Z této kolekce vyšel právě název Geometr.

O své práci Kaplanová mluví takto: „*Chci mít své svobodné povolání, vytvářet věci, které budou na člověka dýchat a ve kterých se bude dobře cítit. A to nelze dělat rychle.*“³⁵

Studio Geometr zažilo také úspěch na mezinárodní přehlídce designu Designblok 2017. Představily zde kolekci autorských textilií pro interiér a módu Kontrasty a kontexty. Byly nominovány v kategorii Objev roku od Akademie designu.³⁶

---

³⁴ *Material times* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.materialtimes.com/tema-tydne/pod-rukama-1/linda-kaplanova-videt-jak-se-napad-realizuje-v-materialu-je-inspirujici.html>

³⁵ tamtéž

³⁶ *Czech design* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <http://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/vratme-latky-do-interieru-studio-geometr-nadale-rozvíjí-ceskou-tradici>

Obr. 16: Linda Kaplanová, Tereza Ujevičová, Klára Spošková, Modré z nebe

Obr. 17: Linda Kaplanová, Cerita

Obr. 18: Linda Kaplanová, kolekce šál

Obr. 19: Linda Kaplanová, kreslení tjantingem

Druhou inspirativní osobností je výtvarnice Helena Hošková. Studovala textilní tvorbu nejprve na Univerzitě v Hradci Králové, dále na Univerzitě J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, kde také získala v programu Vizuální komunikace doktorský titul. Pracovala zde také jako odborná asistentka ateliéru Oděvní a textilní design. Inspiraci a zkušenosti pro voskovou batikou čerpala přímo v Indonésii. Pořádá nejrůznější kurzy a přednášky zaměřené na textilní tvorbu. Účastní se také výstav, například výstavy Textilní miniatury v Bratislavě a Praze, Bienále umění v Yogyakartaě v Indonésii a mnoha dalších.³⁷

---

³⁷ Prezi [online]. [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <https://prezi.com/78aosq6mvyeo/atelier-odevni-a-textilni-design/>

II Praktická část

4 Mé strachy

Můj život doprovází spousta nepříjemných strachů, se kterými se těžko bojuje. Velmi často mě otravují a znepríjemňují mi den. Strach je pro mne spojen opravdu s nehezkými zkušenostmi. Potýkám se s ním již od dětství, kdy jsem zažila řadu nepříjemností. Od té doby se strachem či fobií stále bojuji.

Podle všech příznaků trpím specifickou fobií, jelikož moje strachy nejsou nebezpečné a vztahují se ke konkrétní situaci, objektu a zvířeti. Pokud tuším, že se blíží situace vzbuzující ve mně strach, snažím se jí vyhnout a nepotkat se s ní. Konkrétně mám strach z koček, tmy, injekční stříkačky a bouřky. Ke každému strachu se váže určitá zkušenost ať již z dětství nebo ze staršího věku. Přesněji jednotlivé strachy popisuji níže, kde ukazuji finální výsledek mé práce.

Doufám, že jednoho dne všechny nebo alespoň některý ze strachů překonám. Stanou se pro mě obyčejnými věcmi, kterým již nebudu věnovat tolik pozornosti. Z toho důvodu jsem se rozhodla tyto strachy zhmotnit a zobrazit je pomocí techniky voskové batiky, která mi je blízká.

4.1 Strach z kočky

Největší strach mám z koček. Nedokáži si představit, že bych s kočkou musela zůstat sama v místnosti. Je to pro mě nepředstavitelná situace. Pokaždé, když vidím kočku na ulici, raději se jí snažím co největším obloukem vyhnout nebo se s ní vůbec nepotkat. Takovým spouštěcím momentem bylo to, když jsem jako malá viděla sestru, kterou poškrábala kočka v obličeji. Od té doby mám v sobě jakýsi blok, který nemohu překonat. Velmi často mám také sny, kde nejčastěji vidím to, jak mě kočky škrábají a kousají. Vidím přesně takovou kočku, jakou jsem zobrazila na plátně. Z koček mám a nadále budu mít respekt.

Obr. 20: Kočka

4.2 Strach z bouřky

O něco menší strach mám z bouřky, hromů a blesků. Již od malička jsem s rodinou každé prázdniny jezdila na dovolenou pod stan, kde nás několikrát v noci zastihla velmi nepříjemná bouřka. To by mohl být jeden ze spouštěcích momentů. Když jsem byla ještě miminko, do naší lípy na dvoře uhodil blesk a začala hořet. Z vyprávění jsem se dozvěděla, že oheň se přemístil i na dům a způsobil značnou škodu, což by ve mně mohlo zanechat také nějaké nepříjemné stopy. Během bouřky zažívám až panický strach, třes, neklid, rozrušení. Snažím se ukrýt na nejchráněnější místo, kde nic neslyším ani nevidím. Nejhorší situace je, pokud bouřka nastane v noci, to pro mě znamená opravdu nepředstavitelný strach.

Obr. 21: Bouřka

4.3 Strach z injekční stříkačky

Strach z injekční stříkačky mám také od dětství. Vzpomínám si, že se mi pokaždé při odběrech krve „žíly schovaly“ a lékaři mi ruce museli nejprve ohřát v teplé vodě. Jinak by mi krev nemohli odebrat. Také se mi většinou dělá nevolno a omdlévám, proto musím při odběru ležet. Zažila jsem situaci, kdy mi museli do ruky vpravit kanylu. Druhý den mi ji však museli vytáhnout, jelikož byla pro mě nesnesitelná. Snažím se co nejvíce podobným zkušenostem předcházet, přesto vím, že se jim v životě nevyhnu.

Obr. 22: Injekční stříkačka

4.4 Strach ze tmy

Posledním strachem, který mne sužuje, je strach ze tmy. Tato fobie jako jediná není spojená s mým dětstvím, ale vznikla v posledních letech. Společně s ailurofobií má na mě nejsilnější dopad. V poslední době před spaním mívám úzkostné stavy, buší mi srdce, potím se, ale mám také návaly zimy, třes a cítím nervozitu. Přestože vím, že mi žádné nebezpečí nehrozí, představuji si nejrůznější scénáře, které by mohly nastat. Stává se mi, že neusnu i celou noc, a to mi je už dosti nepříjemné.

Obr. 23: Tma

5 Vosková batika

5.1 Pomůcky a materiály pro voskovou batiku

Pro batikování je nejvhodnější použít textilie z přírodního vlákna. Doporučují se vlákna rostlinného původu, která oproti chemickým přijímají lépe barvu. Nejpoužívanějším materiálem k batikování je bavlna, len, hedvábí nebo vlna, která se doporučuje pouze pro některé způsoby batikování. Nejlepší je užití 100 % bavlny, protože v případě umělého vlákna nemusí být barva přijata. Pro mou práci jsem použila bílé bavlněné plátno.

Nejdůležitější složkou je samozřejmě vosk. Slouží nám jako rezerva, která zabraňuje proniknutí barvy na konkrétních místech. Využívají se dva odlišné druhy vosků. Jedním je parafín a druhým včelí vosk. „*Parafín je směs vyšších uhlovodíků, bezbarvá nebo bílá hmota užívaná na výrobu svíček, v kosmetice, lyžařství, stavebnictví apod.*“³⁸ Parafín v tuhé formě je dostupný v podobě desek nebo šupinek. Je tvrdší, ale pracuje se s ním dobře, proto jsem ho využívala i ve své práci. Je vhodný především pro krakelování. Naopak včelí vosk je měkký, velmi tvárný a nepraská. Používá se při kreslení tjantingem, pro hladký povrch bez prasklin a oproti parafínu krásně voní.

Důležitou součástí voskové batiky je ohřívač, vařič. Vyrábí se speciální ohřívače s elektrickým termostatem, které udrží vosk v požadované teplotě. Tento vařič je pro práci s voskem ideální díky tvaru plotýnky, který vychází z tradičních javánských wajan.³⁹ K práci lze využít také pouze obyčejné nerezové hrnce, nádoby a plotýnkový elektrický vařič, který jsem při práci použila.

Pro kreslení tenkých linií, složitých ornamentů a vzorů se užívá javánský nástroj tjanting neboli canting. Za vyvinutí nástroje se vděčí indonéskému ostrovu Jáva. V podstatě se jedná o dřevěné pero. Skládá se z duté bambusové rukojeti a měděné nádoby neboli zásobníku na vosk s tenkou trubičkou pro vytékání vosku. Tjantingy se vyrábějí s různými průměry, díky kterým lze docílit až vlasových linií a teček.

Další jednodušší variantou je nanášení vosku pomocí štětce. Nejvhodnější je užití štětce s přírodním vlasem, který má mnohem větší kvalitu než štětec syntetický. Používají se ploché štětce nejrůznějších velikostí podle rozměru voskované plochy.

---

³⁸ *Slovník cizích slov* [online]. [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.cz/?q=paraf%C3%ADn&typ=0>

³⁹ HOŠKOVÁ, Helena. *Batika: malování voskem*. Praha: Grada, 2012. Šikovní ruce (Grada), s. 12-15.

Poslední nejdůležitější složkou kromě vosku jsou barvy. Na voskovou batiku se používají práškové barvy za studena, protože při teplotě nad 50 °C vosk měkne a přestává plnit funkci rezervy. Není však vyloučené použití barev za horka. Musí se jen nechat vychladit alespoň na 30 °C a až poté se může barvit. Tento způsob má však své nevýhody, především v odolnosti na praní a ve výsledném barevném odstínu.⁴⁰ K neznámější práškové barvě pro batikování patří Duha. Není však vhodná přímo pro voskovou batiku, jelikož musí projít varem. Pro voskovou batiku jsou přívětivé práškové barvy Chevas, které jsem využívala pro mou práci a dále barvu za studena Terno colour. Byla jsem s nimi velmi spokojená.

Obr. 24: Použitá barva

Obr. 25: Použitá barva

Další pomůcky pro voskovou batiku jsou novinové nebo balicí papíry, žehlička, ochranné pomůcky – gumové rukavice a rouška, nádoby na barvení, razítka, rydla atd.

5.2 Popis práce

Práce se skládá se souboru čtyř obrazů provedených voskovou batikou a domalováním pomocí textilních barev. Použila jsem bílé bavlněné plátno, které je pro techniku voskové batiky nejpoužívanější. Plátno přijímá výborně barvu a dobře se s ním pracuje.

Zabývala jsem se strachy a zobrazila je jednotlivě na plátno. Každý obraz má čtvercový formát o straně 70 cm. Jak jsem již zmiňovala, zobrazovala jsem strachy, které mě frustrují již od dětství. Mezi ně patří kočka, tma, bouřka a injekční stříkačka. Snažila jsem se o správné vyjádření dané situace či objektu tak, aby nejvíce postihovalo můj problém. Šlo mi především o takové znázornění, které ve mně vzbuzuje opravdový strach a úzkost.

⁴⁰ HOŠKOVÁ, Helena. *Batika: malování voskem*. Praha: Grada, 2012. Šikovní ruce (Grada), s. 16-28.

Celá práce je sjednocena tmavým pozadím. Tuto barvu jsem zvolila proto, že ve mně evokuje situaci spojenou se strachy a negativními zkušenostmi.

Postupovala jsem od základů, vytvářela skici a návrhy. Po vytvoření konkrétních návrhů jsem si je nechala vytisknout na průhlednou fólii. Za pomoci zpětného projektoru neboli meotaru jsem si motiv překreslila na bílé vyžehlené plátno. Pracovala jsem na všech plátnech současně. Popíši jedno konkrétní dílo. Postup se shoduje s ostatními. Liší se pouze malými detaily.

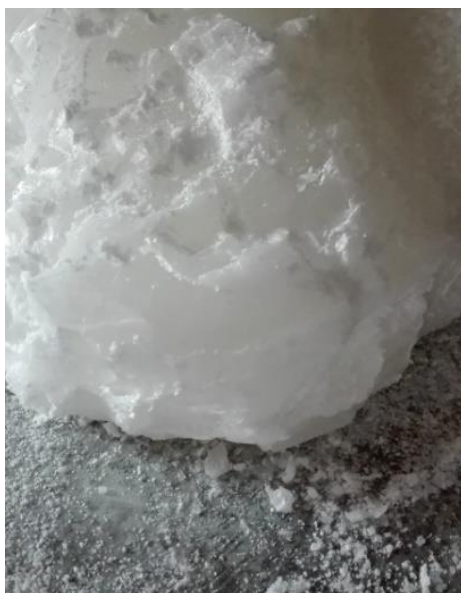
Obr. 26: Práce s meotarem

Obr. 27: Překreslování na plátno

5.2.1 Postup při malování kočky:

Při tvorbě kočky jsem použila parafín, s nímž se mi velmi dobře pracovalo. Vosk jsem nanášela různými plochými štětci a na rozsáhlá místa pomocí štětky.

Obr. 28: Parafín, použitý vosk

Nejprve jsem zavoskovala místa, která měla zůstat bílá (zuby) nebo dokreslená textilními barvami (zelené oči, jazyk) a poté celé plátno obarvila ve světle béžové barvě a nechala ho usušit do druhého dne.

Následující den jsem zavoskovala místa, která budou světle béžová a celé to obarvila v tmavší béžové a opět nechala proschnout. Tímto způsobem jsem pokračovala v celé práci.

Posledním krokem před odstraňováním vosku bylo zavoskování celé plochy plátna a tím zamezení přístupu jiných barev. V další fázi práce jsem odstranila z plátna vosk. Využila jsem k tomu balicí papíry a žehličku. Žehlila jsem do doby, kdy papíry přestaly nasávat vosk a zůstávaly pouze malé mastné skvrny.

V této fázi jsem měla dokončenou tmou. Další plátna byla domalována textilními barvami. Kočce jsem zvýraznila její typicky zelené oči a domalovala vousy, které celému obrazu dodaly správný výraz, bouřce blesky a injekční stříkačce rysky s mililitry.

Obr. 29: Proces barvení, první barvení

Obr. 30: Proces barvení, druhé barvení

Obr. 31: Proces barvení, poslední barvení

6 Závěr

Bakalářská práce s názvem Strach zahrnuje kolekci čtyř obrazů provedených technikou voskové batiky. V práci jsem využila dosavadní zkušenosti s touto technikou.

Na jednotlivých plátnech je vyobrazen jeden konkrétní strach, který mě provází již od útlého dětství. Jedná se o nepřekonatelný strach z koček, tmy, injekce a bouřky.

V doprovodném teoretickém textu bakalářské práce se zabývám obecně strachem a fobiemi. Strach je důležitý pro náš život, ovlivňuje nás a doprovází od narození do smrti. Patří k našemu každodennímu životu. V této kapitole se věnuji také rozlišení strachu na vrozený a naučený. Vrozený strach je v každém z nás. Je uložený hluboko v podvědomí jako například strach z výšek, tmy nebo zvířat. Naučený strach získáváme v průběhu celého života. Většinou bývá spojován s nějakou nepříjemně prožitou událostí, například autonehodou. Dále tu zmiňuji velmi blízké pojmy - úzkost a fobie. Úzkost se od strachu odlišuje tím, že nejde o konkrétní situaci, ale o oblast myšlenek. Rozeznáváme tři fobické syndromy - specifická, sociální fobie a agorafobie, kdy za nejrozšířenější se považuje specifická fobie. V poslední části této kapitoly uvádím některé umělce, v jejichž díle je téma strachu zcela zřetelné. Mezi ně řadím velmi významné umělce Edvarda Muncha, Francise Bacona a Francisca Goyu a současné Luboše Plného a Martina Salajku.

V další kapitole se zabývám technikou batikování, která spadá mezi nejstarší textilní techniky. Její tradice sahá do oblasti Indonésie a Afriky. Dokladem důležitosti a významnosti batiky v Indonésii je její prohlášení organizací UNESCO za nehmotné kulturní dědictví. Věnuji se tu rozdělení batiky a její dalekosáhlé historii, která spadá až do starověkého Egypta. Uvádím zde také inspirativní textilní výtvarnice, které se této technice věnují.

V praktické části popisuji jednotlivé strachy a práci, kterou doplňuji fotografiemi. Vysvětluji postup na strachu z kočky, který se od ostatních neliší.

Doufala jsem, že některý ze strachů odstraním nebo alespoň zmírním. Zatím se mi to nepodařilo. Dozvěděla jsem se však nové informace jako například, že trpím specifickými fobiemi.

7 Seznam literatury

- [1] EDITED BY T. HEATHER HERDMAN. *NANDA-I nursing diagnoses: definitions & classification, 2009-2011*. New ed. Oxford: Wiley-Blackwell, 2008. ISBN 9781405187183.
- [2] HONZÁK, Radkin. *Strach, tréma, úzkost a jak je zvládat*. Praha: Maxdorf, 1995. Medica. ISBN 8085800055.
- [3] HOŠKOVÁ, Helena. *Batika: malování voskem*. Praha: Grada, 2012. Šikovní ruce (Grada). ISBN 978-80-24736600.
- [4] KENNERLEY, Helen. *Jak zvládat úzkostné stavy: příručka pro klinickou praxi : [psychologické metody a praktický nácvik]*. Praha: Portál, 1998. ISBN 8071782661.
- [5] JÁN PRAŠKO ... [ET AL.]. *Panická porucha a jak ji zvládat*. Praha: Galén, 2006. ISBN 9788072624249.
- [6] PRAŠKO, Ján, VYSKOČILOVÁ Jana a PRAŠKOVÁ, J. *Sociální fobie a její léčba: příručka pro lidi se sociální fobií*. Praha: Galén, c2008. ISBN 978-80-7262-580-2.
- [7] RIEMANN, Fritz. *Základní formy strachu: typy lidské osobnosti, jejich vznik, charakteristiky a formy vztahů*. Praha: Portál, 1999. Spektrum (Portál). ISBN 80-7178-313-7.
- [8] SKARLANTOVÁ, Jana a Marie VECHOVÁ. *Textilní výtvarné techniky*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 8072383191.
- [9] VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha: Artia, 1988.
- [10] VYDRA, Josef. *Lidová modrotlač na Slovensku*. Bratislava: Tvar, 1954. Knižnica ľudového umenia.

8 Internetové zdroje

BĚLOHLÁVKOVÁ, Lucie. *Specifické fobie* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.kbt-belohlavkova.cz/resources/Specifick%C3%A9%20fobie.pdf>

Vitalia.cz [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://www.vitalia.cz/clanky/agorafobie-nepopsatelný-strach/>

Strážnický modrotisk [online]. [cit. 2018-03-24]. Dostupné z: <https://www.straznicky-modrotisk.cz/>

Material times [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.materialtimes.com/tema-tydne/pod-rukama-1/linda-kaplanova-videt-jak-se-napad-realizuje-v-materialu-je-inspirujici.html>

Czech design [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <http://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/vratme-latky-do-interieru-studio-geometr-nadale-rozvijsi-ceskou-tradici>

Slovník cizích slov [online]. [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.cz/?q=paraf%C3%ADn&typ=0>

Prezi [online]. [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <https://prezi.com/78aosq6mvyeo/atelier-odevni-a-textilni-design/>

Jitka Ungerová [online]. [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <http://www.jitka-ungerova.cz/strach-seznamte-se-prosim/>

U psychiatra.cz [online]. [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <http://www.upsychiatra.cz/fobie/>

Artmuseum.cz [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.artmuseum.cz/>

Wikipedie [online]. [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Lubo%C5%A1_Pln%C3%BD

ArtBanana [online]. [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <http://www.artbanana.cz/martin-salajka>

10 Seznam obrázků

Obrázek 1: Edward Munch, The Scream, 1893, 91 x 73,5 cm Zdroj:

http://www.nasjonalmuseet.no/en/collections_and_research/our_collections/edvard_munch_in_the_national_museum/

Obrázek 2: Edward Munch, Anxiety, 1894, 74 x 94 cm Zdroj:

https://artsandculture.google.com/asset/anxiety/JgE_nwHHS7wTPw?hl=cs

Obrázek 3: Edward Munch, Death in the Sick-Room, asi 1893, 152,5 x 169,5 cm Zdroj:

http://www.nasjonalmuseet.no/en/collections_and_research/our_collections/edvard_munch_in_the_national_museum/

Obrázek 4: Francis Bacon, Three Studies for Self-Portrait, 1976, 35,5 x 30,5 cm Zdroj:

<https://lerangstore.com/en/francis-bacon-violence-flesh-and-solitary-confinement>

Obrázek 5 : Francis Bacon, Study after Velázquez, 1950, 198 x 137 cm Zdroj:

<https://francisbacon.guggenheim-bilbao.eus/en/exhibition#exhibition>

Obrázek 6: Francis Bacon, Study after Velázquez's Portrait of Pope Innocent X, 1953, 153 x

118 cm Zdroj: <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/art/great-works/great-works-study-after-vel-zquezs-portrait-of-pope-innocent-x>

Obrázek 7: Francisco José de Goya y Lucientes, Saturn, 1820-1823, 143,5 x 81,4 cm Zdroj:

<https://www.museodelprado.es/en/the-collection/art-work/saturn/18110a75-b0e7-430c-bc73-2a4d55893bd6>

Obrázek 8: Francisco José de Goya y Lucientes, Two Old Men eating, 1820-1823, 49,3 x 83,4

cm Zdroj: <https://www.museodelprado.es/coleccion/obra-de-arte/dos-viejos-comiendo/67eecb35-18d3-4377-9482-739713680b42>

Obrázek 9: Francisco José de Goya y Lucientes, The Great He-Goat, 1920-1923, 140,5 x

435,7 Zdroj: <https://www.museodelprado.es/en/the-collection/art-work/the-great-he-goat/09559184-cfeb-48fe-8acc-89b070b64d92>

Obrázek 10: Luboš Plný, Bez názvu, 2014, 84 x 59 cm Zdroj:

<https://www.dox.cz/cs/vystavy/viva-lubos-plny>

Obrázek 11: Luboš Plný, Bez názvu, 2011, 84 x 59 cm Zdroj:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Lubo%C5%A1_Pln%C3%BD

Obrázek 12: Luboš Plný I, Z cyklu Jedineční, 2017, fotografie: Martin Watch Zdroj:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Lubo%C5%A1_Pln%C3%BD

Obrázek 13: Martin Salajka, Mezi přízraky (Dav) #2, 2016, 150 x 95 cm Zdroj:

<http://martinsalajka.cz/?project=obrazy-2016>

Obrázek 14: Martin Salajka, Mezi přízraky (Dav) # 1, 2016, 150 x 95 cm Zdroj:

<http://martinsalajka.cz/?project=obrazy-2016>

Obrázek 15: Martin Salajka, Uvnitř hlav #1, 2016, 140 x 140 cm Zdroj:

<http://martinsalajka.cz/?project=obrazy-2016>

Obrázek 16: Modré z nebe, Authorial collection, Fashion design – Tereza Ujevičová, Textile design – Linda Kaplanová, Klára Spišková, 2016 Zdroj: <http://linda.kaplanova.com/>

Obrázek 17: Cerita – kolekce ručně tkaných šál, Linda Kaplanová Zdroj:

<https://www.fler.cz/linda-kaplanova#cerita>

Obrázek 18: Kolekce šál, Linda Kaplanová Zdroj: <https://www.materialtimes.com/tema-tydne/pod-rukama-1/linda-kaplanova-videt-jak-se-napad-realizuje-v-materialu-je-inspirujici.html>

Obrázek 19: Ukázka kreslení tjantingem, Linda Kaplanová Zdroj: Zdroj:

<https://www.materialtimes.com/tema-tydne/pod-rukama-1/linda-kaplanova-videt-jak-se-napad-realizuje-v-materialu-je-inspirujici.html>

Obrázek 20: Kočka. Foto: Mgr. Šárka Hrouzková

Obrázek 21: Bouřka. Foto: Mgr. Šárka Hrouzková

Obrázek 22: Injekční stříkačka. Foto: Mgr. Šárka Hrouzková

Obrázek 23: Tma. Foto: Mgr. Šárka Hrouzková

Obrázek 24: Použitá barva. Foto: Martina Štanclová

Obrázek 25: Použitá barva. Foto: Martina Štanclová

Obrázek 26: Práce s meotarem. Foto: Martina Štanclová

Obrázek 27: Překreslování na plátno. Foto: Martina Štanclová

Obrázek 28: Parafín, použitý vosk. Foto: Martina Štanclová

Obrázek 29: Proces barvení, první barvení. Foto Martina Štanclová

Obrázek 30: Proces barvení, druhé barvení. Foto Martina Štanclová

Obrázek 31: Proces barvení, poslední barvení. Foto: Martina Štanclová

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Martina Štanclová
Katedra:	Katedra výtvarné výchovy
Vedoucí práce:	PaedDr. Taťána Šteiglová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Strach
Název v angličtině:	Fear
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá tématem strachu, respektive mých strachů. Za pomoci techniky voskové batiky jsem vytvořila kolekci čtyř obrazů zobrazujících mé osobní strachy - kočku, injekční stříkačku, bouřku a tmu. V teoretické části rozebírám strach i jemu blízké pojmy podrobněji a věnuji se také umělcům, v jejichž tvorbě se strach nebo úzkost objevuje. Dále se věnuji batikování, kde vzniklo, a také uvádím inspirativní textilní výtvarnice. V praktické části rozebírám a popisuji mé jednotlivé strachy. Na závěr představuji, jakým způsobem jsem práci vytvářela.
Klíčová slova:	batika, bouřka, fobie, injekční stříkačka, kočka, strach, tma, úzkost, vosková batika
Anotace v angličtině:	This bachelor's thesis deals with the theme of fear, respectively me fears. Using the technique of wax batik, I made a collection of four paintings showing my personal fears - cat, syringe, thunderstorm and darkness. In the theoretical part, I analyze fear and its close concepts in more detail and I also analyze artists in whose creations fear or anxiety appears. Next, I analyze batik technique, where it originates from and I introduce inspiring textile artists. In the practical part, I analyze and describe my individual fears. Finally, I am describing a way my work has been done.
Klíčová slova v angličtině:	batik, thunderstorm, phobia, syringe, cat, fear, darkness, anxiety, wax batik
Přílohy vázané v práci:	1 CD ROM
Rozsah práce:	44
Jazyk práce:	česky